

ارائه مدل مناسب عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی شهر تهران

مریم صوری*
فریبا حنیفی**
فتاح ناظم***

چکیده

پژوهش حاضر باهدف ارائه مدل مناسب عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی شهر تهران انجام شد. روش پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و از نظر تحلیل داده‌ها جزء تحقیقات آمیخته اکتشافی تحلیلی بود و از حیث روش، توصیفی و از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری در بخش کمی شامل مدیران مدارس ابتدایی شهر تهران شامل ۹۰۷ نفر بود که از این تعداد ۲۶۹ نفر به روش خوشه‌ای و طبقه‌ای نسبی و تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه محقق ساخته شامل ۱۲۵ گویه بود که روایی و پایایی پرسشنامه تأیید شد. همچنین در بخش کیفی پژوهش با ۱۵ خبره در این زمینه با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و بر اساس مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۵ سؤال مصاحبه شد. روش تجزیه و تحلیل داده در بخش کیفی کدگذاری باز، محوری و انتخابی بود و در بخش کمی نیز از آزمونهای پارامتریک شامل تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی و آزمون تحلیل مسیر و درجه تناسب NFI، NNFI، CFI، JFI، RFI، GFI، AGFI، NDI برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که مدل معادلات ساختاری شامل سه مؤلفه اصلی و ۱۲ مؤلفه فرعی از قبیل ۱- عوامل مدیریتی شامل (توجه مدیران بر فعالیت‌های فوق برنامه در مدارس، توجه مدیران بر نحوه تدریس معلمان و توجه بر ارزیابی مستمر عملکرد) ۲- عوامل سازمانی شامل (توجه بر نحوه گزینش معلمان، توجه بر توانمندسازی معلمان، توجه بر محتوای آموزشی، تدوین و تنظیم مقررات کاربردی، تخصیص بودجه سالیانه مناسب و بروزرسانی امکانات و تجهیزات آموزشی) ۳- عوامل مهارتی شامل (توجه بر مهارت‌های کلامی معلمان، توجه بر مهارت‌های غیر کلامی معلمان و توجه بر مهارت‌های آموزشی معلمان) جزء مؤلفه‌های کیفیت آموزشی می‌باشد. همچنین شاخص‌های برازندگی مطلق/نسبی مانند NFI، NNFI، CFI، JFI، RFI، GFI، AGFI، NDI و CDI به ترتیب با مقادیر ۰/۹۲، ۰/۹۴، ۰/۹۶، ۰/۹۶، ۰/۸۹، ۰/۹۴، ۰/۹۰، ۰/۹۴ و ۰/۹۳ که دارای برازندگی مناسب‌اند، و می‌توان نتیجه گرفت مدل کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی دارای ساختار مناسبی است.

واژه‌های کلیدی: ارائه مدل، کیفیت آموزشی، مدارس ابتدایی

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکترای مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن است.

* دانشجوی دکترای مدیریت آموزشی، گروه مدیریت آموزشی، واحد رودهن. دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

** استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران. (نویسنده مسئول)

faribahanifi4520@iran.ir

*** دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۶/۰۹

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۴/۱۱

مقدمه

در عصر جدید تلاش برای تعالی بخش آموزش و پرورش ضروری شده است. دوروش عمده در بهبود کیفیت، تضمین کیفیت و افزایش کیفیت می‌باشد. تضمین کیفیت در آموزش پرورش رامی‌توان با حذف موانع به دست آورد. برای موفقیت، تمرکز بر موانع، برای توسعه و بهبود آموزش پرورش گامهای اساسی ضروری است. دولت از طریق نهادهای مختلف نظارتی، بر عملکرد مؤسسات آموزش و پرورش با توجه به اطمینان از استعداد بالای خدمات آموزشی نظارت می‌کند. باین حال، کیفیت آموزش و پرورش فاصله زیادی تارسیدن به نقطه تعالی در سطح جهانی دارد (دبناس و شانکار^۱، ۲۰۱۲).

در این میان اعضا و کادر مدرسه را، به عنوان اثرگذاران بر کیفیت آموزشی، نمی‌توان و نباید نادیده گرفت، چراکه آنان از عناصر اساسی برای کارآمدی هر نظام آموزشی تلقی می‌گردند. بنابراین هرگونه سرمایه گذاری بر نهاد آموزش و پرورش و اعضای آن در جهت بهبود کیفیت آموزش و پرورش تضمین کننده پیشرفت کشور است (لی^۲، ۲۰۱۰؛ صالحی و همکاران، ۱۳۹۶). از طرفی کمبودها و کاستی‌های فراوان در امکانات و تجهیزات آموزشی و همچنین کمبود نیروی انسانی متخصص برای اداره و سرپرستی این برنامه‌های آموزشی، امکان اجرای اصولی و صحیح آنها را فراهم ننموده است (وارثی^۳، ۲۰۱۰).

بر اساس گزارش یونسکو کیفیت در آموزش عبارت است از مفهومی چند بعدی که می‌بایست شامل تمام فعالیت‌ها و عملکردهای مربوط از قبیل برنامه‌های تدریس و آموزش، دانش آموزان، ساختمان و فضای آموزشی، تحقیق و پژوهش باشد (شوجی، ترجمه اقدسی، ۱۳۹۰). طلوع دل و امینی فر (۱۳۹۵) از میان عوامل تعیین کننده آسایش محیطی، به ترتیب اهمیت پنج عامل شامل: استفاده از نور طبیعی، تعبیه پنجره مناسب، کنترل دما، توجه به کیفیت هوا و کاهش آلودگیهای صوتی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت یادگیری در فضاهای آموزشی است. همچنین میرغفوری و همکاران (۱۳۹۵)، شهرکی پور (۱۳۹۱)، زاهد بابلان (۱۳۹۱)، خطیبی، سجادی و سیف پناهی (۱۳۹۰)، توفیقی و همکاران (۱۳۹۰)، نیز در پژوهش‌هایی به بررسی موضوع کیفیت آموزشی پرداخته‌اند و عوامل مذکور را از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش و یادگیری قلمداد کرده‌اند. همچنین لارا بلیا و همکاران^۴ (۲۰۱۸) در پژوهش خود به این

1. Debnath & Shankar

2. Lee

3. Varaei

4. Laura Bellia, et al.

نتیجه رسیدند که استاندارد فعلی برای روشنایی کلاسهای درس (روشنایی، شاخص روشنایی متحرک، و غیره) باید رعایت شود؛ بنابراین می‌توان از نور به عنوان یکی از شاخصهای کیفیت فضای آموزشی نام برد. بر همین اساس اصلی و گوکترک^۱ (۲۰۱۶). در پژوهشی دیگر به این نتیجه رسیدند که ۱-تضمین کیفیت در سطح اجرای برنامه (روش تدریس معلمان) ۲-دریافت بازخورد از دانش آموزان در مورد مناسب بودن فعالیت‌ها برای نیازهای یادگیری آنها (ارزشیابی) ۳- دانش آموزان را به بازتاب در توسعه مهارت‌های زبان خود را شناسایی و آنچه آنها هنوز باید یاد بگیرند که می‌تواند برای بهبود تدریس مفید باشند را شناسایی کنند ۴- دانش آموزان با درگیر شدن در فرصت‌های یادگیری فراتر از کلاس آگاهی خود را بالا ببرند ۵- مذاکره برای تاکید در پیشرفت برنامه‌ها. شرکت کنندگان از نظر کیفیت و اهداف دوره، عملکرد معلم، یادگیری، پیشرفت، مواد آموزشی، حمایت از یادگیری، فناوری اطلاعات و ارتباطات را ارزیابی خواهند کرد. یک نظام آموزشی زمانی با کیفیت (معتبر) شناخته می‌شود که بدون هر گونه کاستی باشد، چراکه این کاستی‌ها در یک نظام به منزله نواقص و عیوب آن است و نتیجه مطلوب به عنوان برون‌داد یا پیامد از آن نظام حاصل نخواهد شد. کیفیت آموزش و پرورش امری پویا و دارای ابعاد متعددی است که دائماً تغییر می‌کند. همین پویایی و تغییر پذیری کیفیت باعث می‌شود که برنامه ریزان آموزشی برای بهبود دائمی آن بکوشند، چراکه کیفیت در آموزش به عامل رقابت و برتری نظام‌های آموزشی در عرصه جهانی تبدیل شده است. لذا با توجه به مستندات فوق و کمبودها و کاستی‌های متعددی که ابعاد مختلف آموزش (کمبود امکانات و تجهیزات مدارس، استفاده از شیوه‌های تدریس سنتی به جای روش تدریس فعال و مشارکتی، پایین بودن مهارت‌های معلمان، ضعف در محتوای آموزشی و در نتیجه ضعف در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و ...) در برنامه‌های دوره ابتدایی نمایان است و به مرور پیشرفت و انگیزه تحصیلی دانش آموزان رو به ضعف است و نارسایی‌ها همچنان وجود دارند، لذا پژوهشگر در صدد برآمد با انجام پژوهش حاضر به سؤالات زیر به شیوه علمی پاسخ دهد.

۱- مولفه‌های کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی شهر تهران کدامند؟

۲- مدل مفهومی کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی شهر تهران کدام است؟

۳- درجه تناسب مدل مفهومی ارائه شده چگونه است؟

روش

روش پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و از نظر تحلیل داده‌ها جزء تحقیقات آمیخته‌ی اکتشافی تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش در بخش کمی شامل کلیه مدیران مدارس ابتدایی شهر تهران شامل ۹۰۷ نفر است که از این تعداد ۲۶۹ نفر طبق جدول کرجسی و مورگان به روش خوشه‌ای، طبقه‌ای نسبی و تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی پرسشنامه محقق ساخته است، که در فرمت مصاحبه که با فرایند تطبیق مستمر به نقطه اشباع نظری رسید، بعد از تعریف سؤالات اصلی پژوهش (مصاحبه) که برای آن‌ها مقیاس کمی تعریف شده است، سپس کدگذاری مصاحبه‌های جمع‌آوری شده با تعریف ویژگی‌ها و ابعاد آن و نمودارهای توصیف کننده این ویژگی‌ها شروع شد. در بخش کیفی پژوهش با یک نمونه ۱۵ نفره از خبرگان که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند بر اساس مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۵ سؤال مصاحبه شد. سؤالات مصاحبه نیز با نظر متخصصان و همچنین بر اساس داده‌های به دست آمده در بخش کیفی تدوین شدند. پاسخ‌های ارائه شده برای هر سؤال پس از تحلیل محتوا و کدگذاری باز، محوری و انتخابی توسط پژوهشگر و دو نفر از متخصصین آمار گردآوری شده است که این عوامل، بیانگر شاخص‌ها و مؤلفه‌های اصلی پژوهش می‌باشد. سپس با توجه به محتوای سؤالات و مطالعه عمیق مبانی نظری و پیشینه تحقیقات انجام شده عوامل و زیر عامل‌های استخراج شده ناشی از تحلیل عاملی ابتدا توسط محقق نامگذاری شد و سپس تناسب نامگذاری با هر عامل و زیر عامل‌های آن به تأیید ده نفر از کارشناسان خبره در حوزه تحقیق رسید، که از ده نفر، نه نفر آنها میزان تناسب نامگذاری انجام شده را تأیید نمودند. در نهایت این عوامل، شامل سه مؤلفه اصلی و ۱۲ زیر مؤلفه استخراج شد. پس از جمع‌آوری اطلاعات حاصل از مصاحبه و مطالعه عمیق مبانی نظری و پیشینه تحقیقات داخلی و خارجی و مصاحبه با افراد صاحب نظر (۱۰ نفر) پرسشنامه ابتدا در ۱۲۵ گویه تدوین شد. پاسخ‌های داده شده به ترتیب ۱۰ بیشترین امتیاز و ۱ کمترین امتیاز را دارد. روایی پرسشنامه با استفاده از نظر متخصصان در دو بعد صوری و محتوایی نیز تأیید و مقدار پایایی با استفاده از روش محاسبه ضریب آلفای کرونباخ نیز ۰/۸۹ بدست آمد. در بخش آمار توصیفی از جداول توزیع فراوانی، فراوانی درصدی، محاسبه میانگین، به منظور نمایش ارقامی داده‌ها و به منظور نمایش تصویری از نمودار میله‌ای استفاده شد. در تجزیه و تحلیل بخش کمی از آزمونهای پارامتریک شامل تحلیل عاملی اکتشافی و

تأییدی و آزمون تحلیل مسیر و درجه تناسب NFI، NNFI، CFI، IFI، RFI، GFI، AGFI، NDI برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

جدول ۱. مشخصات جمعیت شناختی در بخش کیفی

متغیر	طبقه	فراوانی	متغیر	طبقه	فراوانی	متغیر	طبقه	فراوانی
	۲	پایین تر از ۳۹ سال	۴	فوق لیسانس	۳	۳	محل خدمت	خبرگان دانشگاهی
								رؤسای آموزش و پرورش
	۷	۴۰ تا ۴۵ سال	سن	۱۱	تحصیلات	۲		معاونت منابع انسانی و آموزش
								رؤسای ادارات کل استان‌ها
	۴	۴۶ تا ۵۰ سال	۳	زن	دکتری تخصصی	۲		مدیران و معلمان مدارس
								نیروهای استخدامی رسمی آموزش و پرورش
	۶	زیر ۱۰ سال	۱۲	مرد	جنسیت	۲		مدیران و معلمان مدارس
								نیروهای استخدامی رسمی آموزش و پرورش
	۲	بالای ۵۰ سال						
	۵	۲۰ تا ۲۱ سال						
	۴	بالای ۲۰ سال						

جدول ۲. مشخصات جمعیت شناختی در بخش کمی

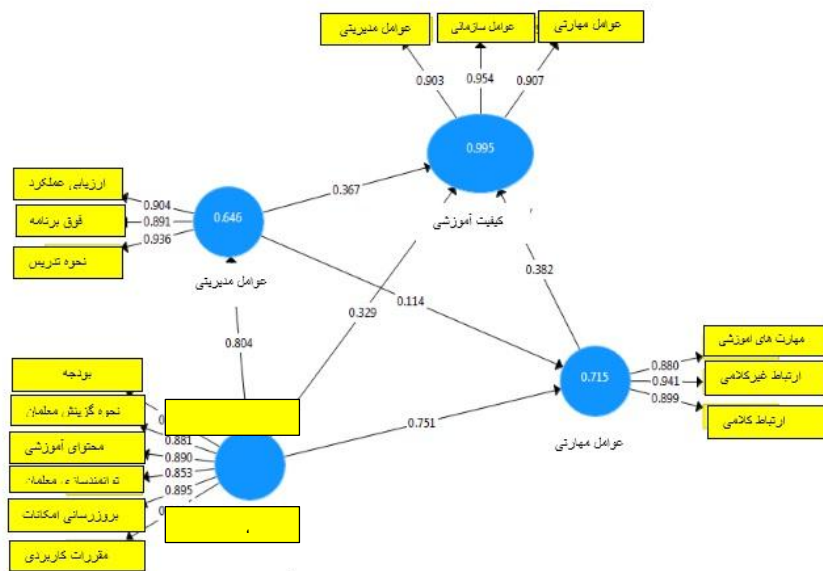
جنسیت	مدرک تحصیلی	سابقه مدیران
	ارشد و بالاتر	۴۵
مرد	لیسانسی	۱۳۲
	فوق دیپلم و پایین تر	۴۲
زن		۱۱۶
		۹۲
		۹۰

یافته‌ها

سؤال اول پژوهش مربوط به بخش کیفی و باهدف شناسایی مولفه‌های کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی شهر تهران انجام شد. نتایج حاصل از تحلیل سؤالات مصاحبه با خبرگان نشان داد که مولفه‌های کیفیت آموزشی شامل سه مؤلفه اصلی و ۱۲ مؤلفه فرعی: ۱- عوامل مدیریتی شامل (توجه مدیران بر فعالیت‌های فوق برنامه در مدارس، توجه مدیران بر نحوه تدریس معلمان و توجه بر ارزیابی مستمر عملکرد) ۲- عوامل سازمانی شامل (توجه بر نحوه گزینش معلمان، توجه بر توانمندسازی معلمان، توجه بر محتوای

آموزشی، تدوین و تنظیم مقررات کاربردی، تخصیص بودجه سالیانه مناسب و بروزرسانی امکانات و تجهیزات آموزشی) ۳- عوامل مهارتی شامل (توجه بر مهارت‌های کلامی معلمان، توجه بر مهارت‌های غیر کلامی معلمان و توجه بر مهارت‌های آموزشی معلمان) می‌باشد.

سؤال دوم مربوط به بخش کمی و با هدف ارائه مدل مفهومی کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی شهر تهران انجام شده است. بر اساس عوامل شناسایی شده فوق مدل مفهومی نهایی پژوهش به قرار زیر است:

نمودار ۱. مدل نهایی کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی

سؤال سوم: درجه تناسب مدل مفهومی ارائه شده چگونه است؟
 درخصوص سؤال سوم مربوط به بخش کمی پژوهش در خصوص عوامل مدیریتی مؤثر بر کیفیت آموزشی مدارس: مدل مربوط به عوامل مدیریتی توسط ۳۹ گویه اندازه‌گیری می‌شود. ابتدا، آزمون تحلیل عاملی بر روی عوامل انجام می‌شود. برآوردهای پارامتر استاندارد شده در شکل زیر نشان می‌دهد که همه شاخص‌ها از لحاظ آماری

معناداری هستند و بارهای عاملی آن در سطح بالایی قرار دارند (بیشتر از ۰/۵۰). همچنین بررسی نتایج شاخص‌های برازش حاکی از برازش مناسب مدل می‌باشد.

جدول ۳. خلاصه گویه‌های تأیید شده بعد عوامل مدیریتی مربوط به متغیر کیفیت آموزشی

مؤلفه	گویه	میانگین بارهای عاملی	میانگین مقدار t	وضعیت گویه
توجه مدیران بر فعالیت‌های فوق برنامه در مدارس	۱۶ سؤال	۰/۷۲	۱۶/۲۶	تأیید شد
توجه مدیران بر نحوه تدریس معلمان	۱۳ سؤال	۰/۷۰	۱۵/۷۸	تأیید شد
توجه بر ارزیابی مستمر عملکرد	۱۰ سؤال	۰/۷۴	۱۶/۵۰	تأیید شد

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که در مؤلفه توجه مدیران بر فعالیت‌های فوق برنامه در مدارس سؤال ۱۶ بالاترین بار عاملی و سؤال ۵ از کمترین بار عاملی برخوردار است. همچنین در خصوص مؤلفه توجه مدیران بر نحوه تدریس معلمان سؤال ۱۸ بیشترین بار عاملی و سؤال ۲۰ کمترین بار عاملی را بخود اختصاص داده است که رتبه آخر در این مؤلفه در خصوص این سؤال نشان از وزن پایین این سؤال در مؤلفه مورد نظر دارد. رتبه بندی گویه در مؤلفه توجه بر ارزیابی مستمر عملکرد نشان می‌دهد که سؤال ۳۰ بیشترین وزن و سؤال ۳۲ کمترین وزن را به خود اختصاص داده است.

جدول ۴. خلاصه گویه‌های تأیید شده بعد عوامل سازمانی مربوط به متغیر کیفیت آموزشی

مؤلفه	گویه	میانگین بارهای عاملی	میانگین مقدار t	وضعیت گویه
توجه بر نحوه گزینش معلمان	۱۶ سؤال	۰/۸۱	۱۹/۰۰	تأیید شد
توجه بر توانمندسازی معلمان	۶ سؤال	۰/۷۶	۱۶/۴۰	تأیید شد
توجه بر محتوای آموزشی	۱۱ سؤال	۰/۷۶	۱۷/۲۹	تأیید شد
تدوین مقررات کاربردی	۳ سؤال	۰/۷۷	۱۸/۰۸	تأیید شد
تخصیص بودجه مناسب	۳ سؤال	۰/۷۱	۱۶/۶۸	تأیید شد
بروزرسانی امکانات و تجهیزات آموزشی	۱۳ سؤال	۰/۷۴	۱۷/۴۳	تأیید شد

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که در مؤلفه توجه بر نحوه گزینش معلمان سؤال ۴۷ بالاترین بار عاملی و سؤال ۴ از کمترین بار عاملی برخوردار است. در مورد مؤلفه توجه

بر توانمندسازی معلمان بیشترین بار عاملی مربوط به سؤال ۵۹ و کمترین بار عاملی مربوط به سؤال شماره ۶۰ می‌باشد که نشان از میزان ضعف مؤلفه در این شاخص است. در مورد مؤلفه توجه بر محتوای آموزشی بیشترین بار عاملی مربوط به سؤال ۷۱ و کمترین بار عاملی مربوط به سؤال شماره ۷۲ می‌باشد. در مورد مؤلفه تدوین مقررات کاربردی بیشترین بار عاملی مربوط به سؤال ۷۳ و کمترین بار عاملی مربوط به سؤال شماره ۷۵ می‌باشد. در مورد مؤلفه تخصیص بودجه مناسب بیشترین بار عاملی مربوط به سؤال ۷۶ و کمترین بار عاملی مربوط به سؤال شماره ۷۸ می‌باشد. همچنین در خصوص مؤلفه بروزرسانی امکانات و تجهیزات آموزشی سؤال ۸۹ بیشترین بار عاملی و سؤال ۹۰ کمترین بار عاملی را بخود اختصاص داده است.

عوامل مهارتی مؤثر بر کیفیت آموزشی مدارس: مدل مربوط به عوامل سازمانی توسط ۳۴ گویه اندازه‌گیری می‌شود. ابتدا، آزمون تحلیل عاملی بر روی عوامل انجام می‌شود. برآوردهای پارامتر استاندارد شده در شکل زیر نشان می‌دهد که همه شاخص‌ها از لحاظ آماری معناداری هستند و بارهای عاملی آن در سطح بالایی قرار دارند (بیشتر از ۰/۵۰). همچنین بررسی نتایج شاخص‌های برازش حاکی از برازش مناسب مدل می‌باشد.

جدول ۵. خلاصه گویه‌های تأیید شده بعد عوامل مهارتی مربوط به متغیر کیفیت آموزشی

مؤلفه	گویه	میانگین بارهای عاملی	میانگین مقدار t وضعیت گویه
توجه بر مهارت‌های کلامی معلمان	۶ سؤال	۰/۷۳۸	۱۷/۱۷ تأیید شد
توجه بر مهارت‌های غیرکلامی معلمان	۱۱ سؤال	۰/۶۹۷	۱۰/۳۷ تأیید شد
توجه بر مهارت‌های آموزشی معلمان	۱۷ سؤال	۰/۷۲۴	۱۵/۸۸ تأیید شد

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که در مؤلفه توجه بر مهارت‌های کلامی معلمان سؤال ۹۳ بالاترین بار عاملی و سؤال ۹۵ از کمترین بار عاملی برخوردار است. در مورد مؤلفه توجه بر مهارت‌های غیرکلامی معلمان بیشترین بار عاملی مربوط به سؤال ۱۰۲ و کمترین بار عاملی مربوط به سؤال شماره ۱۰۴ می‌باشد که نشان از میزان ضعف مؤلفه در این شاخص است. همچنین در خصوص مؤلفه توجه بر مهارت‌های آموزشی معلمان سؤال ۱۲۳ بیشترین بار عاملی و سؤال ۱۱۱ کمترین بار عاملی را بخود اختصاص داده است.

جدول ۶. شاخص‌های برازش مدل کیفیت آموزشی

نتیجه	معیار ارزیابی	مدل نهایی برازش شده	شاخص‌های برازندگی مطلق / نسبی
مناسب	کوچک‌تر یا مساوی ۵	$(4017/45)=4/985$	Chi – square/df
مناسب	کمتر از ۱/۰	۰/۰۲۶۰	RMSEA
مناسب	حداقل ۰/۹	۰/۹۲	NFI
مناسب	حداقل ۰/۹	۰/۹۴	NNFI
مناسب	حداقل ۰/۹	۰/۹۶	CFI
مناسب	حداقل ۰/۹	۰/۹۶	IFI
تقریباً مناسب	حداقل ۰/۹	۰/۸۹	RFI
مناسب	کمتر از ۰/۰۸	۰/۰۵۲	SRMR
مناسب	حداقل ۰/۹	۰/۹۴	GFI
مناسب	حداقل ۰/۹	۰/۹۰	AGFI
مناسب	حداقل ۰/۹	۰/۹۴	NDI
مناسب	حداقل ۰/۹	۰/۹۳	CDI

با توجه به جدول بالا مشاهده می‌شود که آماره χ^2 ۴۰۱۷۴۵ با درجه آزادی ۷۱۴ و نسبت آماری χ^2 ۲ به درجه آزادی نیز برابر $4/228$ است و از آنجا که مقدار آن کوچک‌تر از ۵ شده است می‌توان نتیجه گرفت مدل برازندگی حداقلی را می‌تواند داشته باشد با این وجود با توجه به مقدار جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) که مقدار آن $0/068$ شده است همچنین با توجه به جذر شاخص ریشه میانگین مجذور مانده‌ها (SRMR) که مقدار آن $0/052$ می‌باشد می‌توان نتیجه گرفت خطای مدل زیاد نیست. همچنین با توجه به سایر شاخص‌های برازندگی مطلق / نسبی مانند NFI، NNFI، CFI، IFI، RFI، GFI، AGFI، NDI و CDI به ترتیب با مقادیر $0/92$ ، $0/94$ ، $0/96$ ، $0/96$ ، $0/89$ ، $0/94$ ، $0/90$ و $0/93$ و در مقایسه با مقادیر متعارف برای مدل‌های دارای برازندگی مناسب، می‌توان نتیجه گرفت مدل کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی دارای ساختار مناسبی است.

بحث و نتیجه گیری

در پاسخ به سؤال اول و دوم در راستای بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی به منظور ارائه مدل مناسب، نتایج حاصل از تحلیل تحلیل سؤالات مصاحبه با خبرگان نشان داد که

از میان ۱۲۵ شاخص (گویه) موجود، ۳ مؤلفه اصلی و ۱۲ مؤلفه فرعی قابل شناسایی است. بر اساس ادبیات، پیشینه و نظریه‌های موجود مؤلفه‌های کیفیت آموزشی شامل سه مؤلفه اصلی ۱- عوامل مدیریتی شامل (توجه مدیران بر فعالیت‌های فوق برنامه در مدارس، توجه مدیران بر نحوه تدریس معلمان و توجه بر ارزیابی مستمر عملکرد) ۲- عوامل سازمانی شامل (توجه بر نحوه گزینش معلمان، توجه بر توانمندسازی معلمان، توجه بر محتوای آموزشی، تدوین و تنظیم مقررات کاربردی، تخصیص بودجه سالیانه مناسب و بروزرسانی امکانات و تجهیزات آموزشی) ۳- عوامل مهارتی شامل (توجه بر مهارت‌های کلامی معلمان، توجه بر مهارت‌های غیر کلامی معلمان و توجه بر مهارت‌های آموزشی معلمان) می‌باشند. این یافته در راستای مؤلفه توجه به فعالیت‌های فوق برنامه، با یافته پژوهش میرغفوری (۱۳۹۵) همسو است. بر همین اساس می‌توان گفت که گسترش فعالیت‌های فوق برنامه در زمینه‌های مذهبی، فرهنگی، علمی و ورزشی به منظور پر بارسازی اوقات فراغت، شکوفایی استعدادها و تقویت همه جانبه و متوازن دانش آموزان باید مد نظر قرار گیرد. در راستای مؤلفه توجه به نحوه تدریس معلمان، این یافته، با نتیجه پژوهش شهرکی پور (۱۳۹۱)، اصلی و گوکترک (۲۰۱۶)، نیکولاز (۲۰۱۵)، الگا و همکاران (۲۰۱۵) و الزامیل (۲۰۱۴) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که تدریس فعالیتی است که نیاز به خلاقیت، تفکر و عمل دارد. تعامل میان معلم و دانش آموزان در فرایند تدریس امری ضروری است. معلم باید عشق به یادگیری را در دانش آموزان تقویت کند. یافته‌های مربوط به مؤلفه توجه به ارزیابی مستمر، با یافته پژوهش اصلی و گوکترک (۲۰۱۶) و هارمن (۲۰۱۲) هماهنگ می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که توجه به ارزیابی مستمر، از جمله فاکتورهای مهم در ارتقاء کیفیت آموزشی می‌باشد. فرایند ارزیابی صحیح از عملکرد معلمان، مدیران و سایر پرسنل مدارس می‌تواند گامی اساسی به سمت پیشرفت آموزشی محسوب شود. و با در نظر گرفتن استانداردها و معیارهای مشخص در زمینه ارزیابی می‌توان گام‌های اساسی در زمینه کیفیت آموزشی برداشت.

در راستای عوامل سازمانی، مؤلفه توجه بر توانمندسازی معلمان، این یافته، با یافته پژوهش میرغفوری و همکاران (۱۳۹۵) و شهرکی پور (۱۳۹۱) همسو می‌باشد. در راستای مؤلفه توجه بر محتوای آموزشی، این یافته، با یافته پژوهش، شهرکی پور (۱۳۹۱) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که در نظر گرفتن معیارهای سنی، تحصیلات

مرتبط، صلاحیت‌های شخصیتی و علمی بالا می‌تواند در انتخاب معلمان شایسته و برتر کمک شایانی کند.

در راستای مؤلفه تخصیص بودجه سالانه مناسب، این یافته با یافته پژوهش میرغفوری و همکاران (۱۳۹۵) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که در راستای عدالت آموزشی باید سعی شود که بودجه سالانه طوری در نظر گرفته شود که همه دانش آموزان به طور یکنواخت از امکانات آموزشی مطابق با تکنولوژی روز بهره مند شوند.

در راستای مؤلفه بروزرسانی تجهیزات آموزشی، این یافته با یافته پژوهش‌های طلوع دل و امینی فر (۱۳۹۵)، شهرکی پور (۱۳۹۱)، لارابلیا و همکاران (۲۰۱۸)، وندیور (۲۰۱۱)، هانتر (۲۰۱۱) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که نبود امکانات آموزشی و کمک آموزشی کافی؛ از جمله مجهز نبودن اغلب مدارس به ابزارهای آموزشی و فنون تکنولوژی، مناسب نبودن شرایط فیزیکی کلاس درس و تعداد زیاد دانش آموزان کلاس، از مشکلاتی است که باعث می‌شود گاه معلم با وجود داشتن مهارت، قادر به انجام بسیاری از فعالیت‌های کلاسی نباشد. در راستای مؤلفه مهارت‌های کلامی، این یافته، با یافته پژوهش زاهد بابلان (۱۳۹۱)، همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که اغلب استرس‌های مشاهده شده در کلاس‌های درس از عدم ارتباط مناسب ناشی می‌شود. به اعتقاد صاحب نظران اداره کلاس‌های درس و حل سازنده‌ی تعارض‌ها در کلاس، مستلزم مهارت‌های ارتباطی خوب است. در راستای مؤلفه مهارت‌های غیر کلامی، این یافته با یافته پژوهش زاهد بابلان (۱۳۹۱) می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که مؤلفه مهارت غیر کلامی یکی از مؤلفه‌های مهم کیفیت آموزشی محسوب می‌شود با نگاهی به مفهوم ارتباط غیر کلامی معلوم می‌شود که این شکل ارتباط، از ارتباط کلامی مجزا نبوده، می‌تواند به عنوان مکمل آن مورد استفاده واقع شود. در پاسخ به سؤال سوم نتایج آزمون نشان داد که مدل کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی دارای ساختار مناسبی است. یافته‌ای در خصوص رد یا تأیید این یافته، یافت نشد. از مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

همکاری ضعیف برخی از آزمودنی‌ها در توزیع و تکمیل پرسشنامه، دقت پایین آزمودنی‌ها در تکمیل پرسشنامه‌ها به علت فرهنگ ضعیف در زمینه پژوهش در جامعه و نادیده گرفتن تحقیقات دانشجویی، وجود عوامل دیگر تاثیرگذار بر کیفیت آموزشی مانند

ساختار سازمانی، سبک مدیریت، نظام اداری، انگیزش معلمان، کارکنان مدرسه از مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش بوده‌اند.

با توجه به یافته‌های به دست آمده، مدیران، مسئولان و کارشناسان آموزش و پرورش ابتدایی، ارزیابان آموزشی، مؤلفین و برنامه‌ریزان درسی دوره ابتدایی و مدیران و معلمان مدارس ابتدایی از مهم‌ترین مخاطبان پژوهش حاضر خواهند بود و این نتایج در انجام وظایف و مسئولیت‌ها و بهبود راندمان کاری به ایشان کمک می‌نماید. چون در این بررسی مشخص شد که مؤلفه توجه به فعالیتهای فوق برنامه، از جمله عوامل مدیریتی مؤثر بر کیفیت آموزشی مدارس ابتدایی است؛ لذا به مدیران مدارس پیشنهاد می‌شود، برنامه‌ی مستند و مدون در راستای فعالیتهای فوق برنامه دانش‌آموزان در حیطه برنامه‌های درسی، تفریحی و مناسبت‌های مختلف با توجه به شرایط سنی آنها تدوین گردد، که در آن به مسائل اجتماعی، و معنوی و همسو بودن با فرهنگ جامعه و متناسب با امکانات و تسهیلات مدارس فراهم نمایند. پیشنهاد می‌شود که نیازسنجی مستمر از دانش‌آموزان و معلمان در حیطه‌های مختلف آموزشی و تحقیقی، به ویژه در حیطه اصلاح برنامه‌های درسی، تهیه گزارش‌های مدون از نتایج ارزیابی و آنچه که در راستای بهبود کیفیت باید ارائه گردد، مد نظر ارزیابان آموزشی قرار گیرد. چون در این بررسی مشخص شد که مؤلفه توجه به محتوای آموزشی، از جمله عوامل سازمانی مؤثر بر کیفیت آموزشی مدارس ابتدایی است، لذا به مدیران و دست‌اندرکاران آموزش ابتدایی پیشنهاد می‌شود که به بازنگری سرفصل‌های دروس در فواصل زمانی کوتاه و به روز کردن آنها با توجه به میزان ارتباط محتوای دروس با نیازهای دانش‌آموزان و تکنولوژی بپردازند. چون در این بررسی مشخص شد که از عوامل مهارتی، توجه بر مهارتهای آموزشی معلمان در وضعیت مطلوبی قرار ندارد، لذا به معلمان پیشنهاد می‌شود که مهارتهای همه جانبه خود از قبیل مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های فنون تدریس مثل شیوه‌های حل مسئله، تفکر خلاق، بارش مغزی، همیاری و مشارکتی، آموزش الکترونیکی، مهارت استفاده از تکنولوژی، مهارت کلاس‌داری، مهارت شکوفایی استعدادها و خلاقیت دانش‌آموزان، مهارت طرح درس، مهارت به چالش کشیدن ذهن دانش‌آموزان، مهارت نوآوری و ابتکار ضمن تدریس و غیره را از طریق مختلف از جمله شرکت در سمینارها، کارگاه‌ها، همایش‌ها، آموزش ضمن خدمت و مطالعه منابع مختلف و استفاده از تجربه افراد خبره و متخصص در خود تقویت نمایند.

منابع

- توفیقی، ش.؛ صادقی فر، ج.؛ حمزاده، پ.؛ افشاری، س.؛ فروزان فر، ف.؛ تقوی شهری، س. (۱۳۹۰). کیفیت خدمات آموزشی از دیدگاه دانشجویان؛ مدل سروکوال. *دوماهنامه علمی- پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۴(۱)، ۲۱-۲۶.
- خطیبی، ا.؛ سجادی، ن. و سیف پناهی، ج. (۱۳۹۰). مطالعه کیفیت خدمات آموزشی دانشکده تربیت بدنی مدرسه تهران از دیدگاه دانش آموزیان کارشناسی. *مطالعات مدیریت ورزشی*، ۸(۹۴)، ۷۷-۹۴.
- زاهد بابلان، ع. (۱۳۹۱). میزان همخوانی روابط کلامی و غیر کلامی معلمان در جریان تدریس و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. *مجله روان‌شناسی مدرسه*، ۱(۴۶)، ۱-۱۶.
- شهرکی پور، ح. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر افزایش کیفیت آموزشی دوره‌های کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد دانشکده علوم تربیتی (مطالعه موردی واحد رودهن). *پژوهش در برنامه ریزی درسی*، ۲(۷)، ۱۱۸-۱۲۴.
- صالحی، ک.؛ زین آبادی، ح. و کیامنش، ع. (۱۳۹۶). نگاهی تحلیلی بر عملکرد هنرستانهای کار و دانش. موردی از ارزشیابی کیفیت بروندادهای هنرستانهای کار و دانش منطقه ۲ شهر تهران. *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، ۵(۱۶)، ۱۱۹-۱۶۳.
- طلوع دل، م.؛ و امینی فر، ز. (۱۳۹۵). بررسی متغیرهای آسایش محیطی با تأکید بر ارتقاء کیفیت یادگیری در فضاهای آموزشی. *نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش*، ۱(۱۱)، ۱-۹.
- میرغفوری، ح.؛ شعبانی، آ.؛ محمدی، خ.؛ و منصور محمدآبادی، س (۱۳۹۵). شناسایی و رتبه بندی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت خدمات آموزشی با استفاده از (ISM) رویکرد تلفیقی ویکور فازی و مدل‌سازی ساختاری تفسیری. *آموزش و ارزشیابی*، ۱۰(۴۳)، ۱۳-۳۳.

References

- A. Alzamil, Z. (2014). Quality improvement of technical education in Saudi Arabia: self-evaluation perspective. *Quality Assurance in Education*, 22(2), 125-144.
- Asli Lidice, Gokturk Saglam (2016). Using student evaluations to measure educational quality. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 70, 1009 – 1015.
- Harman, X. (2012). Big moves to improve the quality of teacher education in China. *On the Horizon*, 20(4), 324-335.
- Hunter, R. C (2011). Public School Desegregation and Education Facilities. *School Business Affairs*, 2(77), 24-26.
- Khatibi, A; Sajjadi, N & Sef Panahi, J. (2011). Study of the quality of educational services of Tehran School of Physical Education from the point of view of undergraduate students. *Sports Management Studies*. Eighth, Spring, 94, 77-94.
- Belliaa, L; Spadaa, G; Pedacea, b; Fragliasso, F (2018). Methods to evaluate lighting quality in educational environments. *Energy Procedia*, 78, 3138 – 3143.
- Lee, c. (2010). The Effect of Learning Motivation, Total Quality Teaching and Peer-Assisted Learning on Study Achievement: Empirical Analysis from

- Vocational Universities or Colleges' students in Taiwan. *The Journal of Human Resource and Adult Learning*, 6(2), 56-73.
- Mitra Debnath, R., & Shankar, R. (2012). Improving service quality in technical.
- Niculescu, M (2015). The Quality of the Educational Process via Classroom Leadership. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 180, 885 – 891.
- Olga, V; Yanuschika, E; Pakhomovaa, G; Batbold, Kh (2015). E-learning as a Way to Improve the Quality of Educational for International Students. International Conference for International Education and Cross-cultural Communication. Problems and Solutions (IECC), Tomsk Polytechnic University, Tomsk, Russia. Available online at www.sciencedirect.com.
- Tsinidou, M; Gerogiannis, V& Fitsilis, P. (2010). Evaluation of the Factors that Determine Quality in Higher Education: An Empirical Study. *Quality Assurance in Education*, 18(3), 227-244.
- Vandiver, B (2011). The Impact of School Facilities on the Learning Environment. ProQuest LLC, Ph.D. Dissertation, Capella University.
- Varesi, Sh. (2010). Assessing educational facilities and providing various human improvement programs in nursing headquarters of educational hospitals, affiliated to Tehran University of Medical Sciences. Master Theses in Nursing. Tehran: Tehran Faculty of Medical Sciences.
- Zahed Babelan, A. (2012). The degree of consistency between the verbal and nonverbal relationships of teachers in the teaching process and its relationship with students' academic achievement. *Journal of Psychological Studies*, 1(1), 46-61.